

Fredag 16 december 2016 – nr 83
Lösnummer 30 kr

För dig som vill förändra världen #121
tidningensyre.se

Syrc

”Om vi låter dessa tusentals barn leva i ekonomisk misär och utan skolgång, vad får vi då? Utan tvekan ett skuggsamhälle.”

Malin Bergendal

Glöd – Ledare

Familjerna som väljer bort konsumtionshetsen • Zoom 12–17

”Att ge av sin tid”

GLÖD Göran Dahl på Under ytan: Urfolkens kamp • Isobel Hadley-Kamptz om politikernas andrum
RADAR ECB öppnar för helikopterpengar • Fortsatt stöd till kol och stål • Kampanj för skogen i norr
ENERGI Mat med Jenny: Vegansk utmaning i Kock-VM • Allvarligt talat: Lotta Sjöberg • Pyssel

Kontrapunkt i Malmö, som bland mycket annat har rådgivning till flyktingar och natt-öppet för bostadslösa. www.kontrapunktmalmo.net

Trump vill att stödet till förebyggande av hiv ska gå till program för sexuell avhållsamhet. Trots att det inte fungerar.

Låt inte gömda barn växa upp i skuggan

Vi ska inte ha parallella samhällen, säger Moderaterna, och det är väl lovvärt. Inga segregerade områden där alla har swimmingpool, två bilar och barnflicka och motsätter sig boenden för funktionsvarierade eller flyktingar för att det drar ner villapriserna. Inga internatskolor med avgifter som reser lika höga murar som något gated community.

Men det är inte sådana parallella samhällen de tänker på. Istället är de oroliga för att flyktingar som får avslag på asylansökan men ändå stannar i Sverige ska hitta ett sätt att leva här. Johan Forsell (M), Moderaternas migrationspolitiska talesperson, skrev i en debattartikel i Expressen i tisdags att vi inom några år kan få "ett skuggsamhälle som uppgår till närmare 70 000 personer".

Hur han kommer fram till just 70 000 vet jag inte, och hur många som i dag lever i Sverige utan tillstånd vet ingen. De uppgifter jag hittar har det gemensamt att de är femsiffriga, så okej. Tiotusentals som lever bland oss, papperslösa, rädda för polisen, hänvisade till svartjobb, utan skyddsnät om något händer. Inget man väljer om det finns bättre alternativ.

Visst vore det bra om de slapp leva så. Det är bara det att Moderaternas lösning är att med alla medel leta upp dem och kasta ut dem. Och, vilket är Johan Forsells ärende i debattartikeln, att motarbeta förslag som kan göra livet lättare för dem. Han vänder sig framför allt mot Miljöpartiet Stockholms förslag att barnfamiljer som har fått avslag på sin asylansökan ska kunna få försörjningsstöd.

Stockholmsmoderaterna har reagerat kraftigt på Miljöpartiets förslag, och oppositionsborgarrådet Anna König Jerlmyr sa i slutet av november till SvD att hon redan tycker att människor som lever gömda har för mycket rättigheter. Att deras barn har rätt att gå i skolan tycker hon till exempel "skickar märkliga

Foto: Michael Probst/AP/TT

Att inte ge alla barn som lever i Sverige rätt att gå i skolan är verkligen att bidra till ett skuggsamhälle.

signaler" - och om familjerna dessutom ska få försörjningsstöd "blir det ännu mer otydligt".

Hela resonemanget avslöjar en övertro på myndigheterna och rättssystemet. Har flyktingarna fått avslag har de inga asylskäl och då ska de åka hem, tycker Anna König Jerlmyr och Johan Forsell. Till synes utan en aning om alla dem som har tvångsutvisats till precis det förtryck och den förföljelse som svenska myndigheter har bestämt inte finns. I de flesta fall får vi aldrig veta hur det går, men en del av de tvångsutvisade har blivit dödade. Det är helt enkelt inte sant att den som inte får asyl bara kan åka hem.

Därför kommer vi även fortsättningsvis att ha människor som hellre lever gömda och hanter sig fram så gott de kan än att "återvända hem". Det kommer att finnas de som bedömer riskerna med att låta sig utvisas som så stora att de stannar kvar. Och många av dem har barn som kommer att växa upp som papperslösa, vare sig vi vill det eller ej.

Om vi, för att vara tydliga och inte skicka "märkliga signaler", låter dessa tusentals barn leva i ekonomisk misär och utan skolgång, vad får vi då? Utan tvekan ett skuggsamhälle, med betydligt mörkare skuggor än om det hade funnits pengar till mat och en skola att gå i.

Moderaternas varningar för parallella samhällen beror inte på omtanke om dem som inte släpps in i det gemensamma. Det syns i argumentationen och på de lösningar de föreslår. Det handlar om en strävan efter kontroll, en absolut kontroll som aldrig kommer att finnas, över människor och resurser. Och om de ändå uppnådde den graden av kontroll skulle det inte ge oss trygghet eller gemenskap - vi skulle få ett land att fly från och inte till.

Malin Bergendal

malin.bergendal@tidningensyre.se

Omslagsfoto: Madeleine Johansson

Ska du resa bort i jul?

Utsläpp av växthusgaser vid fyra olika julresor.

Siffrorna i staplarna avser en person tur och retur med Stockholm som avreseort.

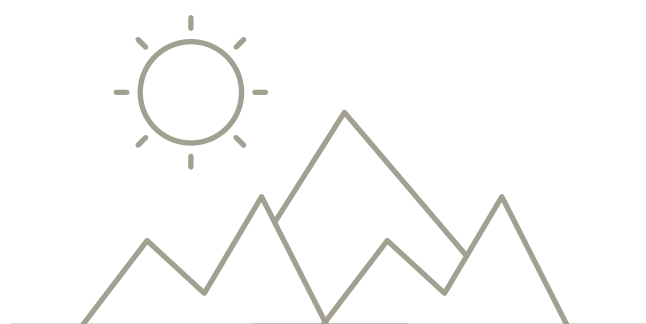
Transporternas andel av de totala utsläppen

Svenska befolkningens totala utsläpp i ett konsumtionsperspektiv uppgår till cirka 98 miljoner ton per år (2014).

Av detta består:

bilresande av 10–11 miljoner ton flyg (inrikes och utrikes) av 8–9 miljoner ton (drygt 60 procent av flyget är fritidsresor).

Källa: KTH

Tåg till Åre*

9 kg

Bil till Åre**

50 kg

Flyg till London

400 kg

Flyg till Thailand

2 ton

*Beräknat utifrån genomsnittlig elproduktion för Norden. SJs miljömärkta resande ger lägre utsläpp.

**Beräknat på fyra personer i bilen. Utsläppen motsvarar en liten bensinbil.

cirka

3 m²

havsis smälter i Arktis för varje ton koldioxid som släpps ut (räknat i september).

Källa: Science, 11 nov 2016

5,4%

ökade antalet passagerare på de tio statliga flygplatserna* i Sverige 2015.

*ägda av Swedavia

5,6%

var den sammanlagda ökningen av antalet flygpas-sagerare i EU under 2015.

Källa: ACI Europe Airport Traffic Report

Burmas urfolk försvarar sin mark

Som så ofta sitter staten och kapitalet i samma båt när ursprungsfolks områden förstörs eller läggs under vatten. I dag händer det till exempel i Standing rock i USA - och, mindre känt, i Shan-staten i östra Burma, skriver Göran Dahl på veckans Under ytan.

Göran Dahl forskar bland annat om politiska ideologier, rörelser och regimer, europeisk och sydostasiatisk historia. Dessutom är han extern examinator vid danska universitet och har ett brinnande och aktivt intresse för bildkonst.

Foto: Privat

De flesta läsare torde känna till vad Standing rock står för (se till exempel Syre nr 105) - amerikanska urinvånarens kamp mot ett megaföretags (Dakota Access, LLC, en del av Energy transfer crude oil company) planer på att bygga oljeledningar (Dakota Access pipeline) genom fyra av USAs stater, North och South Dakota, Iowa och Illinois, i ursprungsfolkets reservat. Ledningarna kommer att skada miljön, påverka ursprungsfolkets försörjningsmöjligheter och tillgång till rent dricksvatten med mera.

Detta har lett till omfattande protester som inleddes med att ett läger upprättades, där motståndet har samlats och koordineras. Bland annat har man prövat möjligheter att åberopa federala lagar för att överklaga planerna. Men detta har inte gett något resultat. Senaste nytt, den 25 november, är att USA-arméns ingenjörskorps planerar att stänga lägret. Redan nu har nationalgardet och andra beväpnade trupper använt gummikulor, pepparsprej och vattenkanoner i försök att skrämma bort folk. Vi kan bara hoppas att de omfattande internationella protesterna hjälper.

Salween-floden

I Shan-staten i östra Burma äger något liknande rum, men detta är knappast bekant utanför Burma och Thailand. Planen är att dämma upp Salween-floden, ibland kallad Thanlwin, som flyter från den tibetanska högplatån och mynnar i Andaman-havet väster om Burma. Det är en av Asiens största floder som än så länge inte är reglerad.

Uppdämningen ska möjliggöra byggandet av flera dammar (Tasang Dam samt ytterligare fem dammar) som ska producera el genom vattenkraft. Bakom projektet står Thailands

statliga centralelverk (Electricity generating authority of Thailand - EGAT) samt thailändskt och kinesiskt privatkapital. Den burmesiska staten hoppas genom detta kunna exportera enorma mängder el till framför allt Thailand. En beräkning anger att tio procent kommer att förbrukas i Burma och resten säljs till Thailand. Att dessutom Kina är involverat är intressant - militärstyret hade under sin tid en endaste vän och vapenleverantör: Folkrepubliken Kina.

I Karen-staten, söder om Shan-staten planeras en annan damm. Även här har åtskilliga miljögrupper och lokalbefolkningen motsatt sig planerna på grund av de ekologiska och sociala effekter som skulle bli resultatet. Kritik från olika håll har även gällt bristen på insyn i planerna och processerna bakom dem skadar pågående fredsförhandlingar mellan Burmas armé och Karen-statens egna irreguljära styrkor.

I Karen-staten, söder om Shan-staten planeras en annan damm. Även här har åtskilliga miljögrupper och lokalbefolkningen motsatt sig planerna på grund av de ekologiska och sociala effekter som skulle bli resultatet.

Tvingas bort

Den stora baksidan av myntet är att uppemot en halv miljon personer kommer att förflyttas från områdena där de bott i hundratals år och då kommer att förlora sina gamla försörjningsmöjligheter (huvudsakligen jordbruk, fiske och användande av floden för transpor-

Foto: Free Burma Rangers/AP/TT

På flykt från militären korsar karenerna Salween-floden, en av de största oreglerade floderna i Asien. Nu ska Salween dämmas upp, vilket kommer att tvinga tiotusentals, kanske en halv miljon, människor att lämna sina bostäder och sin försörjning.

ter). EGAT hävdar dock att det kommer att röra sig om cirka 20 000 personer. Ekosystemen och den biologiska mångfalden kommer givetvis att påverkas negativt (följ utvecklingen här: www.mekongeye.com). Regeringen i Shan-staten har försökt att förhålla projektet men centralmakten menar att delstaten inte har mandat att göra detta.

Men det betyder inte att det inte finns effektivt motstånd: Burma har en lång tradition av olika miliser och lokala arméer. Och två av de planerade dammarna finns på territorier kontrollerade av Shan-statens norra respektive södra armé. Centralmaktens svar är förflyttningar av egna trupper till områdets närområde.

Stödde Aung San Suu Kyi

Burmas politiska situation i dag är svårtydd. Fredspristagaren Aung San Suu Kyi (ledaren för partiet National league for democracy, NLD, som satt i husarrest 1989-2010 och vann det första riktigt fria valet 2015), är sedan 2016 "nationell rådgivare" (state counsellor) och har i praktiken större makt än presidenten. Aung och NLD vann en stor seger i valet 2015, inte minst på grund av att folk från de etniska minoriteterna, ungefär en tredjedel av väljarkåren, gav NLD - och inte sina "egna" etniskt baserade partier - sitt stöd i förhoppning om mer autonomi och federalism.

Det är osäkert hur mycket av den faktiska makten som ligger kvar hos militären. Innan de gav upp efter valet 2015 hade man genom en författningsändring bland annat sett till att ensamma tillsätta tre ministrar: försvarsministern, inrikesministern och ministern för gränsfrågor. Den sista posten är mycket viktig, innehavaren har ansvaret för de områden där lejonparten av de etniska minoriteterna bor. Till detta kommer att militären är auto-

nom - den lyder inte under parlamentet, statens militärer tar bara order från överbefälhavaren - som militärerna själva tillsätter och utser.

De beväpnade arméerna i de olika regionerna och delstaterna är givetvis för en federalisering (i meningen mera regionalt självstyre) av ett fortfarande mycket centralt dirigerat land. Tyvärr ser läget ganska mörkt ut. Inbördeskrig kan inte uteslutas. Internationell press, uppmärksamhet och påtryckningar samt att transnationella organ lyfter fram frågan är det minsta som behövs.

Brist på autonomi

Om vi återgår till frågan om Salween-flodens framtid, en fråga där politik, ekonomi, energi

och etnicitet flyter samman, anar vi ett större sammanhang. Där ingår inte bara kampen i Standing rock utan även tidigare liknande konflikter i till exempel norra Chile och Alaska där ursprungsfolken som vanligt förlorade.

På närmare håll har vi så klart de ständiga bråken mellan samiska renskötare och skogsbönder. Vi ser brist på legitim autonomi, att människor förvägras erkända rättigheter, rättigheter som finns nedtecknade i flera av de dokument som är ratificerade av FN.

Än en gång ser vi en skön förenings mellan stat och kapital. Slutligen: vi kanske borde överväga för- och nackdelar med federalism lite mer. Det ska jag diskutera i en annan artikel.

Göran Dahl

Burma

Burma (eller "Myanmar" som den styrande militären döpte om landet till 1989) blev självständigt från Storbritannien 1948. Det var den gamla kolonialmakten som skapade Burma som en stat med klara gränser. Landet har drygt 50 miljoner invånare och är, liksom de andra länderna i Indokina, mycket etniskt heterogent. Man räknar med att det finns uppemot 30 olika nationaliteter. De tre största är burmanerna/barma (knappt 70 procent), därefter shanerna (ett thai-folk (shan är en förvanskning av Siam), cirka 10 procent), och karenerna (ett mongolfolk, cirka 7 procent). Därefter följer mhon-kmerer, olika bergsfolk, kineser och indier. Rohingya-folket, ett muslimskt indoeuropeiskt folk, har sedan

2012 terroriserats av buddistiska extremfundamentalister. Och tyvärr har terrorn eskalerat sedan dess.

1948 grundades som sagt Burma som en självständig stat i form av en federal republik. Delstaterna fick rätt att utträda ur staten under en försöksperiod på tio år. 1958 då denna period upphörde utbröt ett uppror i Shan-staten då man erfor att utträde inte längre var möjligt. Dessutom motsatte sig kristna grupper försöken att göra buddismen till statsreligion. Oron ledde till att en dialog mellan regeringen och företrädare för de olika delstaterna påbörjades 1962. Men strax därefter grep militären makten och avskaffade både demokrati och den gamla författningen med dess federativa inriktning.

Foto: Jonas Ekströmer/TT

18,5 Nobelmiddagar med 1 300 gäster på varje – så många ensamkommande afghanska ungdomar kom till Sverige förra året. Att skicka dem i döden är att förlora värdigheten som människor, skriver Malin Aghed.

Framtiden är här – ta hand om den

DEBATT Stora delar av Afghanistans framtid befinner sig just nu i Sverige, konstaterade en god vän. 2015 kom 163 000 flyktingar till Sverige. 70 000 av dem var barn. 35 000 av dem kom utan föräldrar eller vårdnadshavare. 24 000 av dem kom från Afghanistan.

Vad ska vi jämföra med? Att Gotland sjunker i havet just under Almedalsveckan? Att alla gymnasietreor åker på klassresa till utlandet och aldrig kommer tillbaka? Att alla storebröder över 15 år i Svea rike plötsligt försvinner spårlöst? 24 000 ungdomar är 800 gymnasieklasser, det vill säga 2,75 studentklasser från varje svensk kommun.

24 000 är nästan lika många som alla partiledare, debattörer, företagsfolk, mediamänniskor, barnrättsaktivister, volontärer, kulturpersonligheter, opinionsbildare, affärsidkare och seminariedeltagare under en hel Almedalsvecka. 24 000 är 18,5 Nobelmiddagar. 686 medelstora svenska körer.

En sjättedel av hela världens Ikea-personal. 6 000 västvärldsstandardfamiljer. Alla svenska kioskers samtliga anställda gånger 5,3.

Nej, det är just det. Det finns inga vettiga jämförelser och inget förprogrammerat system i våra hjärnor där denna information passar in. För att lyckas hårbärgera (i motsats till

att stänga av) kunskapen om människor på flykt – i synnerhet barn – måste vi hjälpas åt.

Jag vill sörja planet som lyft mot Kabul i natt, vill sparka och skrika och göra något, men just nu vet jag inte vad. Jag vill därför ägna en stund åt att hylla. Det kanske verkar knasigt en dag som denna, men jag vet inte vad annat jag kan göra just nu. Jag vill hylla er, få men bokstavligen livsnödvändiga, som lyckas arbeta på Migrationsverket utan att skära ut era hjärtan och dumpa dem i en container.

Jag vill hylla er som arbetar på boenden, med dem som söker asyl och dem som saknar vårdnadshavare och dem som är skadade av traumatiska upplevelser. Jag vill hylla er som tar steget vi andra bara pratar om och blir familjehem eller upplåter era hus och lägenheter till folk som behöver rum. Jag vill hylla er som är språkvänner, fotbollstränare, volontärer, er som låter en människa från gatan få tillgång till en dusch. Jag vill hylla chefer, ekonomer och politiker som vågar ta beslut som påverkar andra på ett bra sätt.

Jag vill hylla lärare och poliser, socionomer, sjukvårdspersonal och civilkuragestränare som enträget arbetar, dag efter dag, med långsiktig hållbarhet och barnens bästa i fokus. Jag vill hylla er journalister som or-

kar vara med, skriva, fotografera och berätta om det vi andra inte orkar tro existerar.

Jag vill hylla alla er som aldrig någonsin gör något för att förhäva er kring allt det ni gör. Jag vill samtidigt hylla er som ordar, tjuvar, berättar och ropar, så att andra får upp ögonen för goda exempel. Ni som får saker gjorda oavsett anledning.

Diskussionen om anledning till handling kan emellanåt göra mig otroligt trött. Min poäng är att för varje enskild ungdom av de 24 000 från Afghanistan, eller för andra som behöver känna värme, kanske det inte spelar så stor roll om vinterjackan är skänkt av en som vill döva sitt dåliga samvete eller av en filantrop. Jackan värmer oavsett. Den självskyddande muren av ”de där borta hjälper ju bara för att verka goda” håller inte längre.

Vi har inte bara stora delar av Afghanistans framtid i Sverige. Vi har hela Sveriges framtid här. Vi väljer själva om vi vill ta del av den eller bara låta den hända. Att skicka människor i döden bara för att vi har hittat på fenomenet landsgränser är att förlora vår värdighet som människor. För såvida det inte är apokalypsen vi lever i just nu kommer framtiden att inträffa. Om en sekund är den här.

Malin Aghed, Göteborg

LIVSKVALITET

/ MEDVETENHET

FRAMTIDSANDA

CAMINO

Berättelser med kraft att förändra

#45

DEC 2016-FEB 2017
PRIS 79 SEK 69 NOK 8 €

Ge bort en
prenumeration
i julklapp så
planterar vi
ett träd i
Vi-Skogen!

Vems mark?

Jenni Laiti kämpar
för sitt Sápmi

ÄGDA LIV

Möt försäkrings-
försäljaren som
möjliggör frihet.

RESA BILLIGT

Robin reste genom
Europa på andras
goda vilja.

WALLENBERG

En av Sveriges
rikaste män om sitt
engagemang.

GRODDA!

Integrera groddar,
mikrogrönt och
skott i bak och mat.

INTERPRESS 2092-04

7 388209 207905
RETURVECKA V 6

Ge bort Camino i julklapp.
295 kr för hela 2017.

caminomagasin.se

Säkerhetsrådet träder medan civila dödas

En ny vapenvila har kommit till stånd i Aleppo i Syrien men läget är mycket osäkert efter veckans strider mellan rebeller och regeringstyrkor. Samtidigt pågår ett informationskrig inom FN.

Splittringen i säkerhetsrådet blev tydlig när Rysslands FN-ambassadör Vitalij Churkin sade att FN-sekretariatet används som ett verktyg i ett "cyniskt spel".

- FNs människorättsråd, Unhcr, har tagit emot rapporter om att regeringsvänliga soldater omringat och skjutit ihjäl civila, även kvinnor och barn, i fyra olika delar av staden Aleppo, menar FN-chefen Ban Ki-Moon.

Vitalij Churkin hävdade att det sprids manipulerade bilder och anklagar Ban Ki-Moon för att sprida "falska nyheter".

Bortsett från Ryssland och Venezuela visade dock medlemsstaterna stöd för Ban Ki-Moons bild av läget.

Lyndal Rowlands/IPS

Högerextrem grupp kan terrorstämplas

Den brittiska nynazistiska gruppen National Action förväntas bli stämplad som terrororganisation på måndag när ett sådant förslag läggs fram i parlamentet, skriver tidningen Independent. Om det går igenom blir det första gången ett medlemskap i en högerextrem organisation stämplas som olagligt i landet.

Organisationen kallar sig en nationalistisk ungdomsrörelse, använder sig av ett antisemitiskt språkbruk från Hitlers nazistparti och har hyllat Thomas Mair som mördade Labours parlamentsledamot Jo Cox i somras. På sin hemsida uppmuntar Yorkshiregrenen av rörelsen till "ensamvargsaktivism", ett uttryck som oftast hänvisar till terroristbrott utförda av individer. Man har också fått sitt instagram-konto stängt efter att ha anklagats för att uppmuntra till att mörda judar.

National Action menar att anklagelserna är "bortom diskussion" och säger att de inte sanktioner eller stödjer terrorism.

Benita Eklund

ECB-chefen öppnar för helikopterpengar

Helikopterpengar – nya pengar direkt till medborgarna – kan bli ett sätt att motverka ekonomiska kriser. Nu öppnar ECB-chefen dörren på glänt för att använda metoden i Euroområdet.

Idén med helikopterpengar går ut på att centralbanker sätter in pengar direkt på medborgares konton för att få mer pengar i omlopp och hålla uppe inflationen. Det handlar inte om medborgarlön, utan om mindre summor vid enstaka tillfällen.

Företrädare för Europeiska centralbanken (ECB) har tidigare sagt att helikopterpengar kan strida mot de regler som säger att ECB inte får lägga sig i euroländernas finanspolitik. Men i ett svar till en spansk EU-parlamentariker slår ECB-chefen Mario Draghi nu fast att helikopterpengar är lagliga – så länge inte finanspolitiken berörs.

Föreningen Positiva pengar arbetar för att pengar endast ska ges ut av centralbankerna. Privata banker ska inte längre kunna skapa pengar genom att bevilja lån som de inte har full täckning för. De menar att helikopterpengar kan vara ett steg på vägen mot ett sådant system och ser gärna att diskussionen tar fart även i Sverige.

- På det här sättet kan vi börja återföra värdet av de skapade pengarna till staten från privata banker, menar Positiva pengars ordförande Lars Alaeus.

Han menar att helikopterpengar är ett bättre sätt att stimulera ekonomin än de räntesänkningar

ar och stödköp av statsobligationer som centralbankerna använder sig av i dag.

- Man får inflation på fel saker. Det blir aktier och bostäder som priserna stiger på. De ekonomiska klyftorna växer och skuldsättningen ökar, säger Lars Alaeus.

Han tror att ekonomisk oro kommer att bereda väg för helikopterpengar. Inte minst inom Euroområdet med de stora spänningar som finns mellan det rikare Nordeuropa och det fattigare syd.

- Helikopterpengar är den lösning jag kan se på problemet med att så olika länder har en gemensam ränta. Om du delar ut tusen euro till en grek är det värt så mycket mer än tusen euro till en tysk, men det kan ändå uppfattas som rättvist.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP) är däremot skeptisk till helikopterpengar.

- Vi har sett effekterna av den sortens stimulansåtgärder genom historien. När Tyskland tryckte pengar på 20-talet blev det hyperinflation. Har man en gång slängt ut helikopterpengar går det inte att backa, medan en sänkt ränta kan justeras, säger han.

Riskerna för att låga räntor skapar lånebubblor möter regeringen på andra sätt, menar Per Bolund. Han hänvisar till att amorteringskrav på bolån infördes i somras och att regeringen arbetar på ny lagstiftning som ska ge Finansinspektionen ett större mandat att vidta åtgärder mot lånebubblor.

Olof Olsson Klugman

Villa Grimaldi – det gamla tortyrcentret i Santiago som användes under Augusto Pinochets militärdiktatur i Chile.

Lag mot tortyr införs i Chile

Chile antog nyligen en lag som kriminaliserar tortyr och förnedrande behandling. Detta samtidigt som tortyroffer i landet kämpar för rättvisa.

President Michelle Bachelet kallar lagen "ett avgörande steg i arbetet för att avskaffa tortyr" i Chile. De som drabbades av diktatorn Pinochets handlingar kämpar dock ännu för upprättelse.

- Det är bra att lagen har antagits och att man kan förhindra tortyr på nationell nivå – vilket är ett krav från FN. Men för oss gör det ingen skillnad, säger Luzmila Ortiz, vars man torterades under Pinochets militärdiktatur.

Hon har gått vidare med sitt fall till Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter, men har inte mycket hopp om något resultat.

Cath Collins, chef för centrum för övergångsrättvisa vid ett universitet i Santiago, välkomnar den nya lagen men säger att den inte ger någon garanti för att tortyr inte kommer att förekomma.

- För att uppnå det krävs insatser på många områden, bland annat måste den institutionella kulturen förändras och även den dagliga verksamheten inom de väpnade styrkorna, polisen och bland fängelsevakter, säger hon.

Orlando Milesi/IPS

Foto: Vilhelm Stokstad/TT

Konfliktförebyggande och kvinnor, fred och säkerhet hör till Margot Wallströms prioriteringar inför tiden i FNs säkerhetsråd.

Sverige ska ta feminismen till säkerhetsrådet

Från 1 januari och två år framåt har Sverige en plats i FNs säkerhetsråd och S-Mp-regeringen presenterade nyligen sina prioriteringar. Arbetet ska präglas av dialog och ansvar menar man och en förhoppning är att sprida den feministiska utrikespolitiken.

I fredags presenterade utrikesminister Margot Wallström och FN-ambassadör Olof Skog det svenska programmet inför medlemskapet i FNs säkerhetsråd 2017-2018. Ett FN med en nyvald generalsekreterare, portugisen António Guterres, som under de kommande åren väntas ha klimatförändringarna, den globala flyktingkrisen och kriget i Syrien högt upp på dagordningen.

För svensk del erbjuder medlemskapet i säkerhetsrådet en möjlighet att implementera delar av Sveriges feministiska utrikespolitik inom världssamfundet, enligt det program som publicerades i samband med presskonferensen.

- Vår utrikespolitik vilar på en stadig grund av folkrätt, mänskliga rättigheter, jämställdhet och ett humanitärt perspektiv. Det ska också vår tid i säkerhetsrådet göra, menar FN-ambassadören Olof Skoog.

Sverige ska även utnyttja sitt medlemskap till att föra dialoger på platser i världen där den politiska trötan har rått under lång tid. Ett exempel på denna strävan är utrikesminister Margot Wallströms resa till Palestinas huvudstad Ramallah i veckan. Hon ville också besöka Israel men fick nej - av "schemarelaterade" orsaker, enligt TT.

Kritiker till den framgångsrika - men enligt många kontroversiella - svenska kandidaturen frågar sig emellertid hur pass mycket fred som

kan spridas då nio av världens tio största vapenexportörer upptar stolar i FNs säkerhetsråd fram till 2018. Sverige är världens tolfte största vapenexportör och nyligen besökte statsminister Stefan Löfven Saudiarabien med en handelsdelegation som bland annat bestod av vapentillverkaren Saab. Resan kritiserades eftersom Saudiarabien är en stridande part i kriget i Jemen.

- Några av de stora kriserna som säkerhetsrådet nu brottas med, särskilt Jemen, har till stor del uppstått till följd av att de egna medlemmarna säljer vapen till stridande parter, säger Anna Macdonald från Control Arms, till nyhetsbyrån IPS.

Säkerhetsrådet tyngsta - och permanenta - medlemmar är Ryssland och USA som står för närmare 60 procent av den globala vapenexporten.

- I FN-stadgan fastslås att medlemmarna ska upprätthålla fred med minsta möjliga militära rustning. De 1 300 miljarder dollar som utgör världens samlade militärutgifter är inte i linje med andan i FN-stadgan, säger Anna Macdonald.

Trots detta är utrikesminister Margot Wallström positiv inför Sveriges inträde i säkerhetsrådet. Att verka för att stärka FN när det gäller klimatförändringar, naturkatastrofer och pandemier är av stor vikt och "i linje med Sveriges övergripande förebyggande ansats". Sverige inleder dessutom som rådets ordförande.

- Ordförandeskapet i januari är en möjlighet att ge den nye generalsekreteraren Guterres en god start genom att lägga grunden för en konstruktiv relation med säkerhetsrådet med fokus på konfliktförebyggande och kvinnor, fred och säkerhet, säger utrikesminister Margot Wallström.

Klas Lundström

Gröna obligationer utreds

I veckan meddelade finansmarknadsminister Per Bolund att regeringen ska utreda hur marknaden för gröna obligationer kan främjas och om staten ska ge ut sådana. Tanken är att den som investerar ska veta att pengarna går till gröna projekt.

- Det finns i dag en stark efterfrågan på investeringar i gröna obligationer. Vi vill undersöka hur marknaden kan utvecklas för att underlätta investeringar som bygger en hållbar värld, säger finans-

marknads- och konsumentminister Per Bolund i ett pressmeddelande.

I uppdraget ingår bland annat att ta fram projekttyper som skulle kunna finansieras med gröna obligationer och att utreda en statlig utgivning som är "kostnadsneutral och i enlighet med budgetlagen och en effektiv statsskultsförvaltning".

Utredningen ska göras under ett år av före detta vdn för Fjärde AP-fonden, Mats Andersson.

Benita Eklund

Även ålen hotas av vitaminbrist

Bristen på vitamin B1 (tiamin) hos vilda djur är mycket mer omfattande än man tidigare vetat. Det framgår av en ny studie som publicerats i tidskriften Scientific reports. Tusentals musslor, fåglar och fiskar i 45 områden på norra halvklotet har undersökts och bland de drabbade arterna finns ålen, laxen, ejdern och blåmusslan.

Tiaminbrist leder till sämre hälsa och dålig reproduktion och påverkan är mycket allvarlig då detta på sikt leder till att populationer minskar och försvinner. En viktig slutsats är också att tiaminbristen förekommer episodiskt, det vill säga förekommer en tid och sedan försvinner - och kommer tillbaka.

Målet är att hitta orsaken till tiaminbristen. De presenterade resultaten utgör nödvändig baskunskap för att kunna gå vidare och undersöka möjliga biokemiska mekanismer.

- Vi kan i dag inte utesluta att den observerade tiaminbristen är så allvarlig att den bidrar signifikant till det pågående globala utdöendet av många djurarter, säger Lennart Balk.

Benita Eklund

EU fortsätter subventionera kol och stål

I onsdags gav Europaparlamentet fortsatt grönt ljus för pengar till kol- och stålfonden som årligen stödjer kol- och stålindustrin med 50 miljoner euro.

Europaparlamentariker Jakop Dalunde (MP) påtalar dubbelmoralen i parlamentets agerande.

- Dagen efter att europaparlamentarikerna i plenum debatterat EU-kommissionens så kallade vinterpaket, som ska göra EU världsledande på förnybar energi, godkänner parlamentet igen en stödfond för kol och stål. Det är oacceptabelt för oss, säger han i ett pressmeddelande.

Kol- och stålfonden har funnits sedan EU grundades. Jacob Dalunde menar att de gröna i alla fall fått igenom vissa förbättringar, som ökad transparens.

- Men även om delsegrar är viktiga är det inte acceptabelt att stödja fossil energi i den här omfattningen.

Benita Eklund

Foto: Ingvar Kamhed/TT

Gör inte virke av skyddsvärd skog säger Lina Burnelius från Greenpeace. Organisationen vill nu lyfta det norra skogsbältet, Borealskogen, som de menar hamnat i skuggan av regnskogen, som länge fått stor uppmärksamhet som "jordens lungor".

Skydd av norra skogsbältet viktigt för klimatet

Borealskogen sträcker sig över Sverige, Finland, Ryssland och Kanada och den är minst lika viktig som regnskogen ur ett klimatperspektiv menar Greenpeace som nyligen lanserat en kampanj för att få politikerna att ge detta ekosystem ett bättre skydd.

Den boreala skogen, som även kallas Norra skogsbältet, sträcker sig över hela det norra halvklotet och ses som ett enda stort ekosystem. Här finns mer kol lagrat än i alla de tropiska regnskogarna tillsammans och här finns många skyddsvärda skogslandskap och nyckelbiotoper som hotas av ett växande skogsbruk.

- Planterade träd är inte skog. Om man slutavverkar områden för att sedan plantera nya träd så minskar den biologiska mångfalden. Det finns inga djur eller växtarter som är designade för att leva på plantage, säger Lina Burnelius, ansvarig för skogsfrågor på Greenpeace Sverige.

Men det är inte bara den biologiska mångfalden som hotas vid kalavverkning, menar hon. Det norra skogsbältet är det största kolförrådet på land i världen.

- I regnskogarna finns mycket av kolet lagrat i stammarna, men i borealskogen är 95 procent lagrat i marken. Kalavverkar man skogen så blir det som en klimatbomb, då det lagrade kolet skulle släppas ut i atmosfären. När skogen kalavverkas frigörs inte bara kolet i träden, utan marken störs och växthusgaserna läcker ut från hygget. Skyddsvärda skogar måste få stå kvar över hela planeten, säger Lina Burnelius.

Samtidigt har kampanjen fått kritik av bland annat EU-parlamentariker Fredrik Federley (C).

- Den är ett angrepp på den växande bioekonomin, den är ett angrepp på att vi ska få ett CO2-snålt samhälle, den är ett angrepp på skogsägandet och skogsförvaltandet som är väldigt ansvarsfullt i Sverige, säger han till tidningen Expressen.

Han menar att Greenpeace uppfattning om att gammal skog skulle vara bättre för klimatet än ett ansvarsfullt avverkande är "oärlig och alarmistisk".

Han får medhåll från Thomas Hahn, forskare i ekologisk ekonomi på Stockholm resilience centre samt styrelseledamot i skogsbolaget Sveaskog.

- Kollagringen går fortast när träden och rötterna växer fortast och det är när de är yngre. Så för maximal klimatnytta är det bra att barrträden avverkas innan de blivit 100 år.

Men Lina Burnelius har ett annat perspektiv.

- Kollagringen slutar inte när träden blir gamla. Och när man hugger ner träd påbörjar man utsläppet av kolet till atmosfären igen. Det vi vill är att man skyddar de skyddsvärda skogarna - både för att de är kolförråd och för att vi inte ska förlora fler arter.

Thomas Hahn menar dessutom att slutprodukten är minst lika viktig i analysen av hur klimatpåverkan blir. Till exempel försvinner all nytta om virket används som biobränsle.

- Det bästa är alltid att bygga med virket. Då ersätter det betong och stål som ger stora utsläpp och dessutom hålls kolet borta från kretsloppet under lång tid, säger han.

Lina Burnelius håller med om detta.

- Det är helt rätt att det spelar stor roll vad skogen används till. Vi vill belysa vilken skog råvaran tas från. Träden som blir hus och andra produkter ska inte tas från

de skyddsvärda delarna av skogen där vi har känsliga arter och gammal skog. Den skogen ska skyddas!

I dag är bara cirka fyra procent av Sveriges skog fullvärdigt och långsiktigt skyddad, och tre procent av det boreala skogsbältet globalt. Det kan jämföras med de tropiska skogarna, där 27 procent av området är skyddat.

Den svenska regeringen har i själva verket åtagit sig att skydda mer skog. Inom ramen för FNs konvention om biologisk mångfald skrev Sverige år 2010 under de så kallade Aichi-målen, som bland annat kräver att länderna som minst halverar förlusten av naturliga habitat till år 2020 och dessutom skyddar minst 17 procent av landarealen. Med bara fyra procent skyddad skog är Sverige långt ifrån det målet.

Miljöminister Karolina Skog menar dock att man prioriterar frågan.

- Regeringen har siktat tydligt inställt på att skydda fler naturskogar. Vi prioriterar detta bland annat genom att lägga den största miljöbudgeten någonsin.

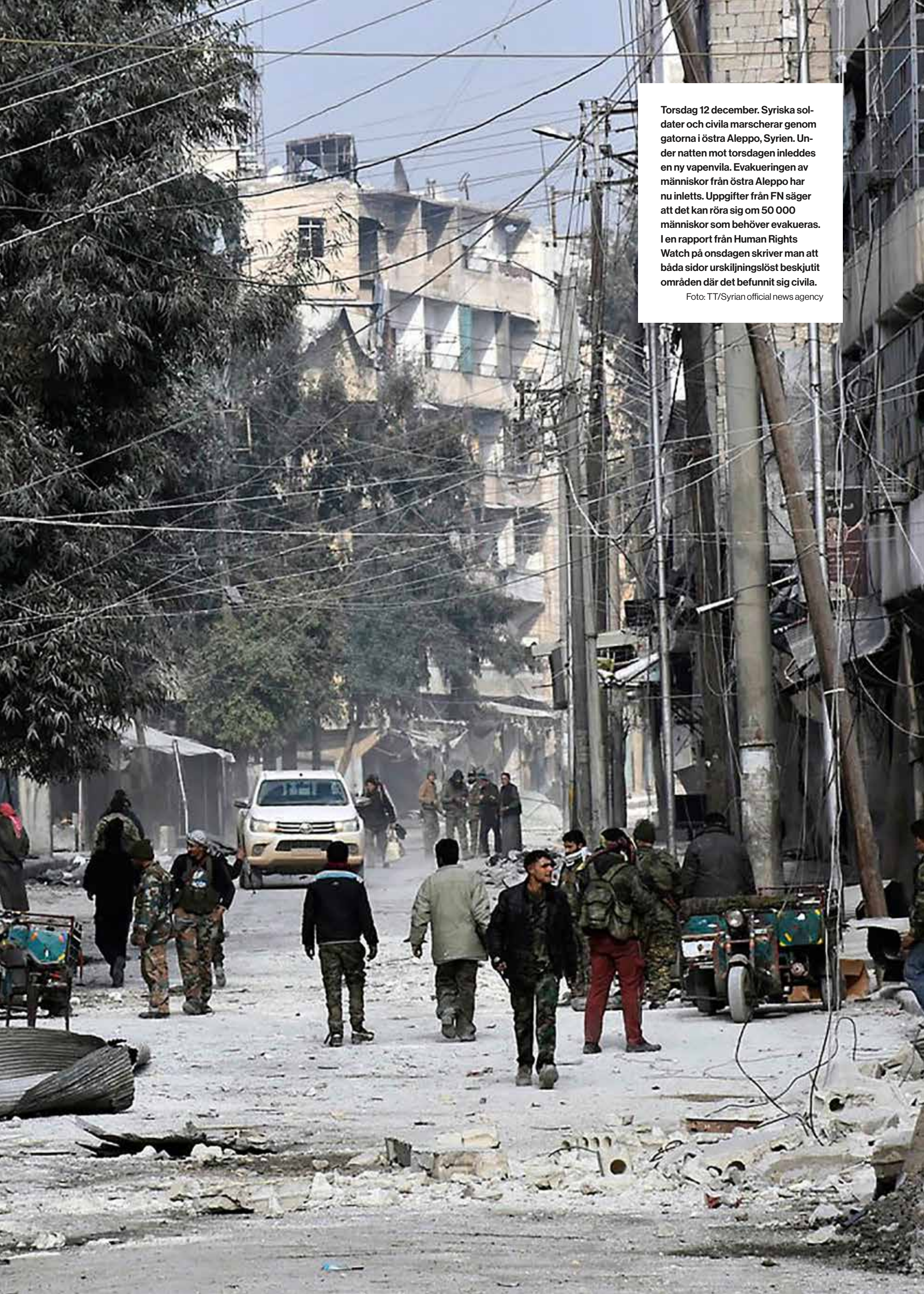
Målet är att bevara 20 procent av land- och sötvattensområdena.

- Det är en stor utmaning men regeringen har också gjort en rekordstor satsning på skydd. Tack vare pengarna ser vi nu att det arbetas med hundratals nya naturreservat runt om i landet, säger Karolina Skog.

Men Lina Burnelius menar att det går för långsamt.

- Fortfarande i dag, trots vår kunskap om ekologi och biologi, avverkas skyddsvärd skog i Sverige. Regeringen borde omedelbart skydda den skog vi vet är skyddsvärd.

Madeleine Johansson

Torsdag 12 december. Syriskasoldater och civila marscherar genom gatorna i östra Aleppo, Syrien. Under natten mot torsdagen inleddes en ny vapenvila. Evakueringen av människor från östra Aleppo har nu inletts. Uppgifter från FN säger att det kan röra sig om 50 000 människor som behöver evakueras. I en rapport från Human Rights Watch på onsdagen skriver man att båda sidor urskilningslöst beskjutit områden där det befunnit sig civila.

Foto: TT/Syrian official news agency

Julen

– tid att ändra den ohållbara konsumtionen

Ett alltmer sårbart klimat, artutrotning, nedskräpning i haven, skogsskövling och utarmning av jordbruksmarker. Varje år ser vi allt tydligare tecken på hur vår livsstil och konsumtion påverkar planeten. I Sverige konsumerar vi som om vi hade 4,2 jordklot att leva på. Det finns hopp men det börjar bli väldigt bråttom att ändra vår livstil, menar forskarna, om vi ska behålla en planet som kan förse oss med det vi är vana att få.

Text: Madeleine Johansson

Trängsel i butikerna, långa öppettider, många specialerbjudanden och en inre press som driver på för att vi vill visa omtanke med de rätta julklapparna och bo i ett vackert hem när vi tar emot glöggmysbesökarna. Och så stressen för att tiden inte räcker till ...

Så ser december ut för många. Julhandeln som nu är i full gång och slår rekord varje år är bara ett av många, men kanske det tydligaste tecknet på att vi lever på ett ohållbart sätt. I höstas visade Världsnaturfondens rapport Living planet 2016 att vi

globalt lever som om vi hade 1,6 jordklot, och i Sverige som om vi hade 4,2. Det gör att Sverige hamnar på värstinglistan tillsammans med USA, Australien, Kuwait, Förenade Arabemiraten, Oman, Kanada och Belgien.

Orsakerna till våra höga utsläpp är flera, där transporterna står för en stor del. Men vi värmer också upp stora bostäder, kör stora bilar, gör många flygresor och har en hög köttkonsumtion. Det är även vår höga import av varor från exempelvis Kina som bidrar till denna inte så smickrande position, då det leder till höga indirekta koldioxidutsläpp.

I höstas visade Världsnaturfondens rapport Living planet 2016 att vi globalt lever som om vi hade 1,6 jordklot, och i Sverige som om vi hade 4,2.

”Vår livsstil är inte ett globalt föredöme. Vi måste gå före även där ...”

”Det har blivit jättebråttom nu. Vi kan sortera våra sopor och cykla lite mer - och det behöver vi också göra - men det kommer inte att räcka.”

”Kina står för en stor del av produktionen av våra leksaker, kläder, köksinredning och liknande produkter”, säger Carina Borgström-Hansson, WWF.

- Kina står för en stor del av produktionen av våra leksaker, kläder, köksinredning och liknande produkter och många av fabrikerna är kolkraftsbaserade, säger Carina Borgström-Hansson, expert på ekologiska fotavtryck på WWF.

Sverige inget föredöme

Hon menar att Sverige som land ändå gör många bra saker för att minska utsläppen lokalt. Men det räcker inte när man tar med de internationella utsläppen.

- Vår livsstil är inte ett globalt föredöme. Vi måste gå före även där och börja ställa om, säger hon.

Och det har börjat bli bråttom. Den senaste tiden har rapporter från Arktis visat att klimatet kanske är mer sårbart än man tidigare trott. Två tredjedelar av planetens ryggradsdjur som fanns 1970 kommer troligtvis att vara försvunna år 2020. Begreppet pla-

netära gränser som myntades av en forskargrupp på Stockholm resilience centre visar att vi på flera områden använder mer tillgångar än vad planeten klarar av att åter skapa.

- Svenskarnas köttkonsumtion har fördubblats sedan 70-talet vilket känns helt galet med tanke på hur mycket vatten, jordbruksmark och energi som går åt i produktionen. Om vi istället för att fortsätta att stoppa en massa soja i djuren åt mer av den själva, skulle vårt fotavtryck minska rejält, säger Carina Borgström-Hansson.

Men hon ser också anledningar till hopp.

- Vi har ju det globala klimatavtalet och FN:s 17 hållbarhetsmål. Det internationella ramverket för klimatarbete ligger fast och ålägger nationerna att agera nu. Det finns inga ursäkter för att dra benen efter sig, säger Carina Borgström-Hansson.

Nu gäller det att alla delar av samhället gör så mycket de kan.

- Det har blivit jättebråttom nu. Vi kan sortera våra sopor och cykla lite mer - och det behöver vi också göra - men det kommer inte att räcka. Vi måste ligga på systemen, se till att politiker prioriterar effektiva transportsystem till exempel. Alla som har ett sparande bör också kontakta sin bank för att kontrollera att pengarna inte lånas ut till fortsatt exploatering av olja, kol och gas eftersom detta förstör istället för att bygga vår framtid. Förklara att du vill investera i lösningar och hållbar energi, säger Carina Borgström-Hansson.

Förändrad livsstil

Även en förändrad livsstil är såklart en viktig del i omställningen mot ett hållbarare samhälle, både genom direkt påverkan och som en signal till beslutsfattare och näringsliv. En familj som har minskat sin miljöbelastning är familjen Robinson i Möln-

Foto: Madeleine Johansson

Familjen Robinson har minskat sin miljöbelastning. Lea, 7 år och lillebror Fred, 3 år spelar (till höger) med Leas kompis Lilly (till vänster). David och Karin i bakgrunden.

lycke. För snart två år sedan var de med i Minimeringsmästarna, ett regionalt projekt som gick ut på att minska sitt hushållsavfall och bli medveten om hur vår konsumtion påverkar såväl vårt avfall som planetens ändliga resurser.

- Vi fick gå på en rad föreläsningar om matsvinn, köpstopp, kemikalier och textiliers miljöpåverkan. Vi lärde oss så otroligt mycket under detta år, säger Karin Robinson.

Mer vegetariskt

Resultatet blev också påtagligt. Familjen lyckades minska sitt avfall med 50 procent. Men även om året var ett projekt som nu är över finns många vanor kvar. Den stora bilen blev utbytt mot en mindre miljöbil, de är än mer noggranna med vad de köper och matvanorna har förändrats.

- Vi äter jättemycket mer vegetarisk till exempel. Det var lite svårt i

början för jag älskar att laga mat men kunde inte laga vegetariskt. Men vi har haft en vegetarisk matkasse varannan vecka och då har jag lärt mig successivt, säger Karin.

Numera ser hon det som en sport att använda det som finns hemma till någon ny maträtt.

- Nu tänker jag "Vad kan jag laga av det här?" och man blir så nöjd när man kan laga något riktigt gott på det som man har!

Köttet har de inte uteslutit helt, men de ser numera till att det är producerat på ett schyst sätt och samtidigt äter de mycket mera fisk.

Att introducera nyheterna för de tre barnen har gått bra.

- De har faktiskt varit duktiga. De äter till exempel brysselkål och babyspenat som många andra barn inte gör, säger David Robinson.

- Men sedan ska man komma ihåg att inte ge upp efter första, andra eller tredje gången. Jag läste någonstans

att smallöknar behöver 15 gånger på sig för att vänja sig vid något nytt. Så man ska alltid i allafall erbjuda den där broccolin, säger Karin.

Att minska kemikalierna i hemmet är också en viktig fråga för familjen. De har till exempel plastbantat köket och den största delen av vad de äter är numera ekologisk.

- Jag har en autoimmun sjukdom, och efter att ha bytt kost kan jag använda mycket mindre medicin, säger David.

Månadslångt köpstopp

Plasten försöker de numera undvika även i barnens leksaker.

- Vi köper hellre en grej de verkligen vill ha än många billiga plastleksaker. Det kan ju vara lite känsligt att nämna när det gäller julklappar, men vi försöker säga till släktingar att gärna köpa en bok eller någon annan sak som vi kan tipsa om, säger Karin.

"Vi köper hellre en grej de verkligen vill ha än många billiga plastleksaker."

Konkreta tips från familjerna Robinson och van Eldijk för en grönare jul:

Sätt upp en budget för vad julklapparna får kosta.

Ge bara bort julklappar till barnen.

Tillverka egna julklappar.

Köp hellre få saker av kvalitet än många billiga prylar.

Köp i andra hand.

Ge bort upplevelser, gärna saker ni kan göra tillsammans.

Gör julklappsutdelningen med färre presenter, men presentera dem med omtanke och egengjorda rim.

Gör fler vegetariska alternativ på julbordet. Grönsakernas alla färger öppnar upp för nya, spännande möjligheter för ett färgrikt julbord.

Fyll granen med hemgjort pynt.

Vill du plastbanta? Börja med ett steg i taget och byt ut saker när behovet uppkommer.

Foto: Jonas Ekströmer/TT

Att ha rim på julklapparna blir mer socialt, då rimmet brukar handla om den andra personen och det går inte lika fort att dela ut julklapparna, säger Job van Eldijk.

”Vi har en helt fantastisk gata. Vi lånar allt möjligt av varandra: stolar, kaffebryggare ...”

Många av sakerna de äger är köpta på Blocket, och under det månads-långa köpstoppet som ingick i projektet de deltog i blev köp i andra hand de enda som som var tillåtna. Presenter till familjen och vänner blev alla inköpta på detta sätt.

- Det blev en grej, ett sätt att berättat vad vi höll på med för andra. Till vissa sa vi inte att det var inköpt i andra hand eftersom det var i så bra skick, säger Karin.

Efter projektet har de fortsatt med dessa vanor och blivit än mer medvetna.

- Det är en fantastisk möjlighet att slippa konsumera mer och det är bättre för plånboken, säger hon.

Låna av grannarna

Allt behöver ju inte heller köpas. Det kan lånas från till exempel grannarna.

- Vi har en helt fantastisk gata. Vi lånar allt möjligt av varandra: stolar,

kaffebryggare ... Ja, vi dricker nästan bara te i vår familj, så när vi hade en massa folk över så fick vi låna en kaffebryggare, säger Karin.

Att dela ingick som en delutmaning i Minimeringsmästarna, och visade sig vara det svåraste för många deltagare. Familjen van Eldijk i Göteborg som också deltog i projektet märkte av detta.

- Vi lånar ju en hel del av grannarna, men att få dem att låna av oss har varit svårare, säger Job van Eldijk.

Han tror att det har att göra med tankar om att klara sig själv och att det kan vara bökigt att gå och fråga och anpassa sig till någon annans tid. Men själva är de väldigt nöjda, då de kan leva utan bil.

- Vi har en uppgörelse med en av våra grannfamiljer. När vi lånar deras bil betalar vi 20 kronor per mil genom att tanka då och då. Dessa kostnader är för att täcka själva ben-

sinkostnader, försäkring, trängselavgift med mera. Det fungerar mycket bra, säger Job van Eldijk.

Uppmaningar att köpa

En vana som de började med och som sitter kvar sedan projektet är att skriva en matlista innan veckohandlingen.

- Då blir det mindre matsvinn för vi bestämmer själva i köket vad vi ska köpa. Det blir inte ett beslut som tas i butiken, säger Job.

Han berättar att barnen Ruben och Jonathan, sju och nio år, har varit mycket delaktiga i hela processen och i början av projektet tog han med dem till en matbutik bara för att studera hur den är uppbyggd.

- Jag gick runt med barnen och tittade hur det såg ut. Affären har ju som intresse att sälja och det är verkligen fullt med uppmaningar till att köpa och göra. Det ledde till ett bra samtal med barnen om vem som egentligen

”Affären har ju som intresse att sälja och det är verkligen fullt med uppmaningar till att köpa och göra. Det ledde till ett bra samtal med barnen ...”

Foto: Madeleine Johansson

Job van Eldijk med söner Jonathan 9 år och Ruben 7 år. I dessa tider så är ju att ge av sin tid väldigt värdefullt, säger Job.

bestämmer när man köper något och varför man gör det.

Det blev också en diskussion om konsumtionens många sidor, där det positiva är att många människor lever på att vi kommer in i affärer och handlar.

”Står man där i köpmolnet”

En ganska enkel sak som begränsar Job och hans fru Johannas impulsköp är att ha ett gemensamt konto och att alltid kolla med den andra först om man vill köpa något över 300 kronor.

- Det fungerar väldigt bra. Står man där i köpmolnet och tänker att man behöver detta så är det svårt att ha samråd med sig själv. Ringer man då den andra personen som står utanför detta är det troligare att den säger nej, säger Job.

Under den månad de hade köpstopp valde de att utmana sig själva lite mer och inte ens köpa på second

hand. Då de hade några födelsedagar under månaden löste de det hela genom att tillverka egna presenter.

- Det första året gjorde barnen askar där de klistrat på lite fina saker. Och detta året har vi gjort girlanger av gamla tyger. Det tog flera veckor, men det blev uppskattat!

Familjen har också infört en del nya traditioner vid jul. Inför julkappsrusningen blir det en hel del egentillverkat. Johanna är igång med att måla en tavla och Jonathan viker origami till sin lillebror. Även julgrannen har fått egentillverkat pynt i form av keramikfigurer, då Johanna jobbar som keramiker.

Julkappsutdelning

Även traditionen kring själva julkappsutdelningen har de ändrat.

- I Holland har vi en tradition att skriva rim, vilket ju också finns i Sverige. Den traditionen har jag väckt till

liv i min svärfamilj. Det blir mer socialt, då rimmet brukar handla om den andra personen och det går inte lika fort att dela ut julkapparna, säger Job.

Fokus blir istället på själva syftet, att ge varandra uppmärksamhet och ha en trevlig stund under årets mörkaste tid.

- Nu har vi också börjat ha rimstuga kvällen innan, och det är ju ett enkelt sätt att få ut mer av julens syfte per present, säger Job.

Hela släkten har också börjat bli bättre på att ge bort upplevelser.

- Förra året önskade sig Ruben en resa till High Chaparall och det fick han. Deras morbror gav dem biobesök med glass och godis. Det blev väldigt uppskattat. I dessa tider så är ju att ge av sin tid väldigt värdefullt, säger Job.

Madeleine Johansson

”Nu har vi också börjat ha rimstuga kvällen innan, och det är ju ett enkelt sätt att få ut mer av julens syfte per present.”

Restaurang utan krusiduller

Visby har fått sin första veganska restaurang. Lunchrestaurangen The Slope Slope öppnade under hösten, på Skeppsbron med utsikt över hamnen. Här serveras soppor och grytor med inspiration från olika delar av världen.

Bakom konceptet finns Patrik Kummu. Han har testat många arbeten genom åren, men mat är det han alltid kommer tillbaka till. Under uppväxten i Bräckebacken i Örebro lärde han sig älska mat från olika kulturer. Detta har han tagit med sig till sin restaurang.

- Att det blev just en vegansk restaurang jag startade som min första egna restaurang, var egentligen ingen stor sak. Jag hade som målsättning att starta en restaurang där jag serverade samma mat som jag serverar min fru och min sexåriga dotter varje dag, säger Patrik Kummu.

The Slope Slope passar både veganer och allergiker. All mat är nämligen även nöt- och glutenfri. Patrik Kummu älskar höstiga grytor med smak av tomat och rotfrukter, men även enklare rätter som slät jordärtskockssoppa.

- Jag lägger ingen större vikt

vid att min mat ska uppfattas som trendig eller ha ett hälsotema runt sig. Jag lägger vikten vid att jag vet att maten jag lagar, innehåller precis det som krävs för att kroppen ska fungera både kroppsligt och smakmässigt, säger Patrik Kummu.

Responsen från besökarna beskriver han som snabb, direkt, transparent och fantastiskt stöttande. Han uppfattar gästerna som glada och att de verkligen vill att The Slope Slope ska få liv.

- Jag kände mig ganska säker på att Gotland var redo för en vegetarisk restaurang. Jag var mer osäker på hur folk skulle uppfatta en vegansk restaurang. Jag var orolig att folk skulle tycka att just veganskt skulle kännas skrämmande, men jag insåg ganska snart att det mer var en fördom som låg hos mig, säger Patrik Kummu.

Text: Jenny Luks

Foto: Amie Söhr Hertz

Patrik Kummu hade som målsättning att starta en restaurang där han serverade samma mat som han serverar sin fru och sin 6-åriga dotter, berättar han.

Maten på The Slope Slope passar både veganer och allergiker.

Vegansk utmaning i Kock-VM

Bocuse d'Or är världens mest förnäma kocktävling och nyligen presenterades en helt ny utmaning. I tävlingen i januari ska deltagarna laga en vegansk rätt. De tävlande kommer att få en lista på 146 ingredienser att välja från, samt två ingredienser som representerar det egna landet.

Bocuse d'Or har sedan starten 1987 varit en betydelsefull inspirationskälla för det gastronomiska köket världen över. Tävlingen,

som avgörs i Lyon den 24-25 januari, fyller alltså 30 år. För Sverige deltar Alexander Sjögren, som säkrade sin plats i tävlingen tack vare ett brons i Bocuse d'Or Europe tidigare i år.

- Det är fantastiskt inspirerande att få lägga fullt fokus på vegetariska råvaror. Ambitionen är nu att skapa den godaste veganrätt som går att tillaga. Jag känner mig lyckligt lottad som är med just i år, för det här känns nytt och modernt, säger Alexander Sjögren.

Alexander Sjögren tävlar för Sverige i Lyon i slutet av januari.

Foto: Gastronomi Sverige

Mat med Jenny

Vegansk fine dining på Viking Line

I oktober vann hans blogg, Jävligt gott, kategorin Folkets val i den prestigefyllda tävlingen Det stora matbloggspriset. Drygt en månad senare sitter Gustav Johansson i en jury, ombord på en kryssning till Åbo. Viking line utlyste tidigare i år en intern tävling, där kockarna kunde skapa veganska och lakto-ovo-vegetariska rätter. De sex vinnande rätterna kommer att serveras på Viking lines alla skepp i vår.

- Jag tycker att satsningen är jättebra och jätteviktig. Det borde vara en självklarhet med jävligt god vegetarisk och vegansk mat överallt. Kul att se en så stor aktör som Viking line sätta ribban med en hel meny med veganska

En av de vinnande rätterna, efterrätt med mandelmjölkskum och rabarbersorbet.

och vegetariska jävligt goda och kompromisslösa rätter, säger Gustav Johansson.

Under en sju timmar lång sittning, serverades 19 rätter. I juryn satt även båtarnas kökschefer och den centralt ansvarige köksmästaren.

Fyra rätter av de sex vinnarna var veganska: Rostad spar-

Gustav Johansson driver den hyllade bloggen Jävligt Gott.

ris, picklad sparris, nässelpesto, citronskum och rostade hasselnötter, Citron-sesam-wasabi-tofu-tataki med glasnudlar och

gurksallad och krispig seitan, hemlagad vegansk färskost, rökt aubergine, valnöts- och röd chilipeppar-puré, granatäpple och sky på rostad lök, samt efterrätten mandelmjölkskum, rabarbersorbet, sockrad rabarber, mandelkaramell och rostad mandel.

Gustav Johansson har aldrig varit på kryssning tidigare. Frågan är nu om han kommer att åka på kryssning igen.

- Haha, ja, jag hoppas det. Det var faktiskt första gången någonsin jag var på kryssning, utöver några gånger på Gotlandsbåten. Jag blev positivt överraskad, framför allt av maten.

Text: Jenny Luks

Foto: Gustav Johansson

Foto: Pinchos

Efter önskemål från kunderna satsar Pinchos nu på ett större veganutbud.

Pinchos vidgar vyerna från årsskiftet

Tapaskedjan Pinchos finns i 27 städer runt om i landet och fler ska det bli. Pinchos expanderar konstant och så gör även menyerna. Efter önskemål från kunderna satsar Pinchos nu på ett större veganutbud.

- Pinchos matkoncept bygger i grund och botten på en salig blandning, med visionen att kunna erbjuda alla något, oavsett storlek på plånbok, livsstil eller smak. När det kommer till ve-

ganska alternativ har vi hitintills brustit och därför väljer vi nu att göra en satsning på detta, säger Caisa Lintunen, kommunikator på Pinchos.

I dagsläget finns en vegansk burgare med Pulled Oumph! på många av restaurangerna, men från årsskiftet blir den standard i hela landet.

Rätterna kan i övrigt skilja sig åt beroende på restaurang, men tanken är att det alltid ska finnas minst fyra veganska rätter på menyerna.

Pastejen är smaksatt med karljohansvamp, örter och lök.

Jenny tipsar:

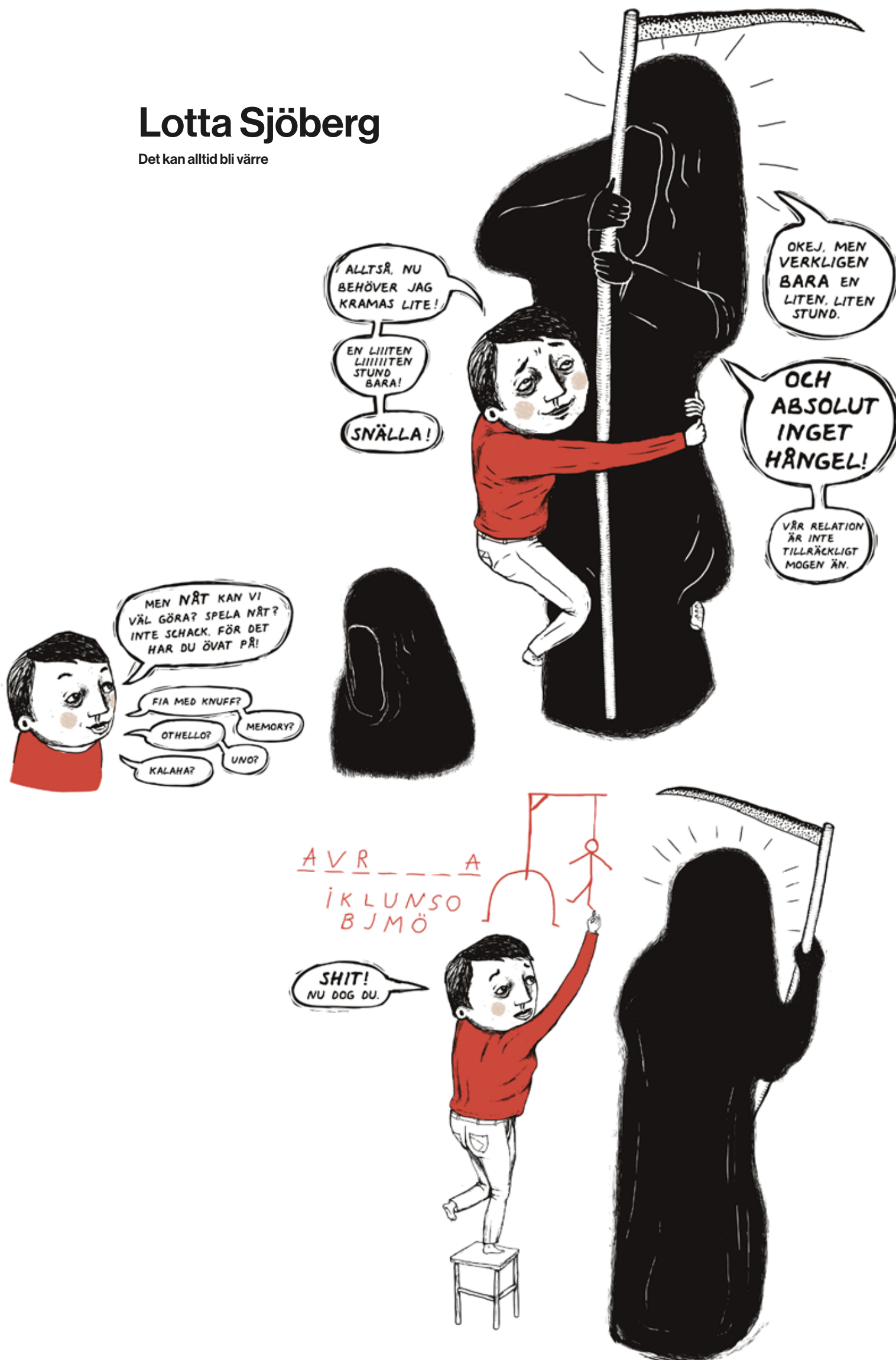
Vegansk pastej

Varumärket Pastejköket är känt för sina leverpastejer. Nu presenteras en överraskning till veganer och andra som vill äta växtbaserat. Från och med vecka 4 nästa år hittas en vegansk pastej i välsorterade matbutiker. Pastejen är baserad på bland annat ärtprotein och rapsolja och smaksatt med karljohansvamp, örter och lök. Cirka-pris i handeln blir 20 kronor för 200 gram.

Lotta Sjöberg

Det kan alltid bli värre

Sudoku

Lätt

4		8					5	6
5	3	7	6		1			8
			9	8	5		4	3
	5		1		2	3		
7	6		4				2	5
	4	2	7		8	6	1	
	1				9		3	
9	7		3	2	6	5	8	1
2	8		5			9		

Medel

			4	2			6	
5		2	3			7	4	
9	7		8			1		
6			2	4			9	
	1	9	7		8		2	
		8		9	6	4		3
		5			3			4
	3	7			4	9		6
		6		7	2			1

Svår

5	6		7				9	
9				4		8		
				6		2		
	3	7	2			5		1
		1				9		
6		5			1	2	3	
	4		6			7		
		9		4				
7				2		1	3	

Ordtrianglar

Gör så här:
Använd bokstäverna från raden över för att bilda ett nytt ord på nästa rad. Där finns också en ny bokstav som ska vara med i det nya ordet.

1

	R	O	
		T	
			N
A			
		G	
H			

2

	M	A	T
S			
	Ä		
		K	
R			
			E

Facit sudoku

8	7	6	9	5	2	4	1	3
3	5	9	1	4	7	6	8	2
1	4	2	6	3	8	7	5	9
6	9	5	4	7	1	2	3	8
2	8	1	3	6	5	9	4	7
4	3	7	2	8	9	5	6	1
7	1	4	8	9	6	3	2	5
9	2	3	5	1	4	8	7	6
5	6	8	7	2	3	1	9	4

Svår

8	4	6	9	7	2	3	5	1
2	3	7	1	5	4	9	8	6
1	9	5	6	8	3	2	7	4
7	2	8	5	9	6	4	1	3
4	1	9	7	3	8	6	2	5
6	5	3	2	4	1	8	9	7
9	7	4	8	6	5	1	3	2
5	6	2	3	1	9	7	4	8
3	8	1	4	2	7	5	6	9

Medel

2	8	3	5	1	4	9	6	7
9	7	4	3	2	6	5	8	1
6	1	5	8	7	9	4	3	2
3	4	2	7	5	8	6	1	9
7	6	1	4	9	3	8	2	5
8	5	9	1	6	2	3	7	4
1	2	6	9	8	5	7	4	3
5	3	7	6	4	1	2	9	8
4	9	8	2	3	7	1	5	6

Lätt

Facit ordtrianglar

M	A	T					
S	T	A	M				
M	Ä	K	T	A			
S	M	Ä	S	M	A	K	
T	R	Ä	S	M	A	K	
S	K	Ä	M	T	A	R	E

2

2

R	O					
O	R	T				
T	O	R	N			
A	R	T	O	N		
T	R	O	G	N	A	
H	A	G	T	O	R	N

1

Du missade väl inte tisdagstidningen?

Glöd – Ledare
Rut Blomqvist

Julhandelns banala ondska

”Att lyda den lag, och tänka rätt i det ekonomiska system, som säger att globala Nord inte kan hjälpa människor på flykt eller att vi inte kan dela på resurserna så att det räcker till alla, det är banal ondska.”

tidningensyre.se/nummer

Radar – Nyheter

Utvisningarna till Afghanistan fortgår

I natt verkställdes utvisningar av ett femtiotal afghanska flyktingar, de flesta av dem från minoritetsgruppen hazarer. Strax innan ombordstigningen på det charterplanet mot Kabul blev det klart att journalisten Wares Khan tills vidare får stanna i Sverige.

Sveriges utsläpp minskar – metangasföreningar ökar

Nya siffror från Naturvårdsverket visar att Sveriges utsläpp fortsätter att minska, men i en långsammare takt än tidigare. Om målen i Parisavtalet ska kunna nås krävs ännu större insatser från både civilsamhället och industrin, och ny statistik visar på ökade globala metanutsläpp.

Migrationsreform i centrum för Malta

När unionens minsta land snart tar över ordförandeskapet i EUs ministerråd står en reform av Dublinförordningen i fokus.

Foto: Virginia Mayo/AP/TT

Maltas premiärminister Joseph Muscat (t h).

Fiskeförbud – då blir fisken glad

Fiskeförbud är ett effektivt sätt att stärka ett svagt fiskbestånd. Det visar en utvärdering av fem fiskefria områden som upprättades mellan åren 2009 och 2011 i Östersjön och Västerhavet.

Foto: Ulf Bergström / TT

En ung gös i Östersjön.

Radar – Veckans nyhetsbild

Foto: Al Grillo/TT

Stora mängder metangas ligger lagrad i permafrosten i bland annat Antarktis och Sibirien.

Rex Tillerson, här tillsammans med Rysslands president Vladimir Putin, ser ut att bli Donald Trumps val av utrikesminister.

Exxon-chef kan bli USAs utrikesminister

I den förväntade nomineringen av gas- och oljefefen Rex Tillerson som USAs nästa utrikesminister bidrar Donald Trump ytterligare till att sudda ut gränsen mellan de politiska korridorerna och Wall Streets finanskvarter. Kritiker anklagar Tillerson för att i egenskap av Exxon-chef ha knutit alltför nära band till Rysslands president Vladimir Putin.

Fågelvänner överklagar beslut om vargjakt

Två ornitologiska föreningar har överklagat beslutet om skyddsjakt på två vargar i Nordmalingstrakten.

Foto: Kwaku Botwe/IPS

Nana Akufo-Addo-supportrar i Kumasi.

Korruptionsmotståndare vann presidentvalet i Ghana

Oppositionsledaren Nana Akufo-Addo vann presidentvalet i Ghana. Den nye presidenten har profilerat sig som en motståndare till korruption och har lovat att bygga nya fabriker i alla landets 216 olika distrikt.

Glöd – Karen Austin

Killar kan också bli våldtagna

”Om inte samhället i stort förstår hur starka dessa krafter är kommer vi att fortsätta att osynliggöra pojkars utsatthet.”

Karen Austin

Demokrati- och MR-strateg, debattör och fristående krönikör i Syre

Zoom

Unik bank full av bönor viktig för miljontals

En fröbank långt ute på den colombianska landsbygden har den största samlingen av bönor och kassava i världen och lagrar viktiga grödor som kan avvärja enorma hot. På Centro Internacional de Agricultura Tropical, CIAT, arbetar forskare från hela världen med att skydda den biologiska mångfalden.

”Vi vet inte ens vad vi har, och vi är på väg att förlora det vi har. Varför inte försöka rätta till det lite grann?”

Foto: Ida Karlsson/IPS

Bönor klarar att växa bra under svåra förhållanden och kan odlas överallt förutom vid polerna och i öknar.

Du läser alla artiklar som puffas för på detta uppslag på tidningensyre.se/nummer.

Du skapar som prenumerant ett konto genom att gå in på tidningensyre.se/lost-password. Får du problem mejla prenumeration@tidningensyre.se.

Glöd – Isobel Hadley-Kamptz

Andrum eller självändamål?

Nu har strängt taget alla moderater bett om ursäkt för Fredrik Reinfeldts öppna migrationspolitik, inklusive att Anders Borg gått ut och märkligt nog verkar vara emot arbetskraftsinvandring också. Inom Socialdemokraterna sköter man det mer diskret och låtsas i stället som om man alltid tyckt det man tycker nu, trots att partiet svängde 180 grader mellan Stefan Löfvens tal förra hösten om att hans Europa inte byggde några murar till att några veckor senare börja bygga på de där murarna.

Uppslutningen kring det som kommit att kallas "ett andrum" i flyktingpolitiken är stor, från höger till vänster, endast Vänsterpartiet och Centerpartiet är emot. Men om det nu ska kallas ett andrum, och motiveras med att situationen där förra hösten blev praktiskt ohållbar med många tusen asylsökande i veckan, vad kommer efter pausen? Jag är för så öppna gränser som möjligt själv, men kan ändå respektera just detta praktiska. Myndigheterna gick på knäna, det blev fysiskt omöjligt att hitta sovplatser åt nyanlända, familjer väntade på gatan.

Men vad kommer sedan? Andrummet har nu varit i ett år - vilka förslag har vi sett för att möjliggöra att pausreglerna tas bort? Vi behöver både stärka myndigheter så att de kan hantera stora kortsiktiga chocker, och långsiktigt förbättra möjligheterna för integration. Det senare har vi ju inte varit helhjärtat bra på i Sverige, med både stor arbetslöshet för invandrare och svårigheter att hitta bostad. Även inom till exempel skolan syns stora skillnader i resultat mellan elever med invandrarbakgrund och de med helsvensk bakgrund, något som riskerar att fortplanta segregation över generationerna.

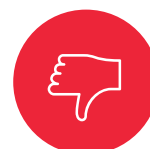
Inga av de här frågorna handlar enbart om invandring. Också ungdomar har svårt att komma in på arbetsmarknaden och bostadskrisen drabbar alla som vill flytta till orter där det faktiskt finns jobb. Bostadsmarknaden måste avregleras samtidigt

som det offentliga tar större ansvar för att förstärka byggandet av främst billiga bostäder. Det här är ingenting som kan vänta. Inte heller kan vi vänta med att skapa utrymme för fler relativt sett lågproduktiva jobb. Exakt hur måste diskuteras, några idéer är ett generellt tjänsteköpsavdrag, statlig minimilön, fler lärlingsmodeller för nya på arbetsmarknaden, sänkt skatt på låga löner.

Jag ser dock mycket lite sådana förslag från dem som drev flyktingstoppet (Centern som var emot stoppet kommer däremot med nya liknande förslag hela tiden). Tvärtom verkar politikerna nöjda med att slippa fatta jobbiga beslut och driver möjligen på för än hårdare invandringsregler. Det gäller både till vänster och höger. Inom socialdemokratin kan det förstås vara så att man helt enkelt värderar välfärdsstaten och den svenska modellen i exakt dagens version högre än eventuell öppenhet, men är det så inom borgerligheten? Man frestas att tro att flyktingstoppet var huvudsaken, inte ett medel för att hinna göra viktiga reformer.

Julen. Jag älskar julen i all dess hednokristna uppsluppna glädje och prakt!

Julresor till Thailand. En enda familjeresa smälter 28 kvadratmeter is vid Nordpolen.

Isobel Hadley-Kamptz
författare, opinionsbildare och
fristående krönikör i Syre

